

Овсеева М. О.,*викладач кафедри українознавства та іноземних мов
ННІ Придніпровська державна академія будівництва та архітектури
Українського державного університету науки і технологій
<https://orcid.org/0000-0002-4522-7239>***Яковлева І. С.,***викладач кафедри українознавства та іноземних мов
ННІ Придніпровська державна академія будівництва та архітектури
Українського державного університету науки і технологій
<https://orcid.org/0009-0007-5135-4326>***Атрошенко І. І.,***викладач кафедри українознавства та іноземних мов
ННІ Придніпровська державна академія будівництва та архітектури
Українського державного університету науки і технологій
<https://orcid.org/0000-0002-3857-4830>*

ОБРАЗ МІСТА ЯК ПРОСТІР ПСИХОЛОГІЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПЕРСОНАЖІВ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ГІЙОМА МЮССО)

Анотація. Стаття присвячена комплексному аналізу образу Нью-Йорка у французькій літературі XX–XXI століть як багатовимірного соціокультурного, психологічного та міфологізованого феномена. Місто розглядається не лише як простір дії художніх творів, а як активний моделюючий чинник, що впливає на формування ідентичності персонажів, їхній внутрішній стан, моральний вибір та способи адаптації до сучасного урбаністичного середовища. Увагу зосереджено на тому, як французькі письменники осмислюють Нью-Йорк у контексті модерності, глобалізації й трансформації людського досвіду.

На матеріалі творів Блеза Сандра, Анрі Міллера, Поля Морана, Фернана Селіна, Андре Бретона, Жан-Поля Сартра, Жоржа Сіменона та сучасного автора Гійома Мюссо простежується еволюція сприйняття мегаполіса – від захоплення технократичною динамікою та масштабами до критичного осмислення його психологічного тиску, соціальної поляризації та екзистенційної загрози. Показано, що для французького письменства Нью-Йорк постає як «місто-випробування», простір радикального індивідуалізму, але водночас і глибокого відчуження.

Особливу увагу приділено соціальній та просторовій вертикалі мегаполіса, протиставленню «верхнього» і «нижнього» Нью-Йорка, що виявляється у зіткненні багатства й маргінальності, успіху та вразливості. У романах Гійома Мюссо і Жоржа Сіменона ця вертикальність набуває не лише соціального, а й психологічного виміру, формуючи у персонажів відчуття нестабільності, самотності та моральної дезорієнтації. Архітектурна вертикальність, технологічна одноманітність і надмірна щільність міського простору розглядаються як чинники, що посилюють відчуття тиску, втрати перспективи та ізоляції.

Окремо проаналізовано процес міфологізації Нью-Йорка як символу американської мрії, амбівалентного за своєю суттю: місто водночас уособлює можливості самореалізації й стає джерелом глибоких розчарувань і психологічних травм. У культурно-етнічному вимірі Нью-Йорк інтерпретується як «чужий» простір, у якому відбувається зіткнення європейського та американського світоглядів, а імміграційний досвід осмислюється як поєднання надії й втрати.

Зроблено висновок, що у французькій літературі образ Нью-Йорка функціонує як багаторівнева художня модель сучасної цивілізації, у якій переплітаються соціальна драма, психологічні конфлікти, архітектурна естетика та міжкультурні процеси, відображаючи ключові суперечності світу XX–XXI століть.

Ключові слова: Нью-Йорк, французька література, міфологізація міста, психологія персонажів, культурний код.

Вступ. Нью-Йорк є одним із найбільш досліджуваних міських символів у світовій літературі. Для французьких письменників XX–XXI ст. він слугує не лише простором дії, а й культурним та психологічним маркером, що відображає соціальні, економічні та особистісні аспекти життя людини. Нью-Йорк у літературі розглядається як міфологізоване місто, де перетинаються багатство і бідність, культура і комерція, особистість і суспільство. Такий підхід дозволяє дослідникам аналізувати, яким чином письменство формує сприйняття міського простору та соціальних норм.

У творах Мюссо, Сіменона та Міллера місто постає водночас як простір сили й загрози, де кожен персонаж стикається з необхідністю адаптації, морального вибору та пошуку власного шляху. У Жоржа Сіменона Нью-Йорк постає як

лабіринт відчуження: мегаполіс із його нічними вулицями, дешевими готелями та багатолюдними барами стає символом урбаністичної самотності, що примушує героя зануритися в екзистенційні пошуки. У Гійома Мюссо, навпаки, місто набуває ознак міфу про «другий шанс» – простору, де випадкові зустрічі та драматичні події кардинально змінюють людські долі; Нью-Йорк тут – динамічна сцена між реальністю і фантастичним, місце, де мрія та загроза співіснують у напруженому ритмі мегаполісу. У Генрі Міллера місто постає як поле внутрішнього бунту і творчого визволення: це простір, що оголює хаос сучасної цивілізації та водночас стимулює художню ідентичність, провокуючи героя на радикальну переоцінку власного досвіду.

Таким чином, Нью-Йорк у французькому та франкомовному письменстві постає як багаторівневий символ, що поєднує соціальні контрасти, психологічні напруження та культурні міфи. Для кожного з письменників місто стає інструментом розкриття людської природи: у Сіменона – це простір самотності й моральної кризи, у Мюссо – місце емоційних трансформацій, а у Міллера – територія творчої боротьби й внутрішнього відновлення. Усі ці інтерпретації формують комплексне бачення Нью-Йорка як міста-випробування, міста-міфу й міста-дзеркала, що відображає найгостріші суперечності сучасного світу.

Аналіз літератури. Французькі дослідники та письменники приділяли особливу увагу соціальним і психологічним аспектам Нью-Йорка:

1. Блез Сандрар (1911) описує місто як простір первинних вражень: «світяться пивні та шарманки змінюються смутком» [1]. Він фіксує напруження між динамікою мегаполісу та відчуттям особистої безпорадності.

2. Анрі Міллер у своїх щоденниках і романах підкреслює психологічний тиск хмарочосів: «Музика тріумфуючого смутку та відчаю звучить у кожному провулку» [2]. Архітектурне середовище міста впливає на психіку героїв, формуючи відчуття відчуження та провини.

3. Поль Моран досліджує соціальну структуру міста, відзначаючи протиріччя між багатими та бідними верствами суспільства [3]. Він розглядає Нью-Йорк як символ культурної та економічної потуги, але водночас як простір соціального напруження.

4. Фернанд Селін у «Описі жаків ночі» бачить у Нью-Йорка «мурашник без історії та смаку» [4], підкреслюючи анонімність та безособовість міського простору.

5. Андре Бретон та Жан-Поль Сартр аналізують вплив культурного тиску мегаполіса на особистість [5; 6]. Для них Нью-Йорк – символ глобалізації, індивідуалізму та психологічного напруження.

6. Жорж Сіменон розкриває життя міста через детективні сюжети, показуючи його як місце морального вибору, соціальних зіткнень і людських драм [7].

Дослідження останніх років свідчать, що французькі письменники використовують Нью-Йорк як символ можливостей і загроз, створюючи комплексний культурний код міста. Цей код включає:

- архетипи американської мрії;
- психологічні випробування;
- соціальні та економічні контрасти;
- естетичний та архітектурний вплив на сприйняття.

Таким чином, французька література формує образ Нью-Йорка як простору міфологічного та реального, де перетинаються культура, економіка та особиста психологія.

Основний матеріал дослідження. Нью-Йорк у творах французьких письменників постає як місто контрастів, де зіштовхуються багатство та бідність, розкіш і злидні, індивідуалізм та відчуження. Гійом Мюссо у детективному романі *Parce que je t'aime* зображує подвійність міста: святкові інтер'єри Бібліотеки Морган і водночас прихований світ знелюднених людей [8].

Соціальний контраст: верх і низ міста. Важливим аспектом сприйняття міста є протиставлення «верхнього» і «нижнього» Нью-Йорка. На верхівці соціальної піраміди – багатії, що відвідують культурні заходи, живуть у розкішних квартирах та пересуваються на лімузинах. Мюссо описує їх як людей «блискучих, впевнених у собі та фінансово забезпечених» [8]. З іншого боку, нижні верстви представлені знелюдненими, безхатченками, людьми, що втратили близьких. Їхнє життя характеризується постійним стресом, психологічними травмами та необхідністю виживання в жорстких умовах мегаполіса. Герої Мюссо стикаються з відчуттям провини та відчаю, що приводить їх до психотерапії та спроб відновити психічну рівновагу [8].

Жорж Сіменон у *Trois chambres à Manhattan* також фіксує соціальне напруження: він зображує Нью-Йорк як місце, де люди змушені адаптуватися до чужої культури, стикаючись із соціальною ізоляцією та моральними дилемами [7]. Для Сіменона ця вертикальна стратифікація міста є не лише соціальною, а й психологічною: Нью-Йорк виступає простором, який «розшаровує» людину, оголюючи її вразливі сторони. Навіть ті, хто належить до середнього класу, відчувають себе вразливими перед безмежністю і темпом мегаполіса: місто тисне, випробовує і провокує на переосмислення власної ідентичності.

Це протиставлення «верхнього» і «нижнього» Нью-Йорка має глибше значення і в ширшому контексті інтерпретації міського простору у французькій літературі. У Мюссо воно набуває драматичної емоційної напруги: контраст між яскравим, успішним життям «нагорі» та темними, травматичними історіями «внизу» підкреслює ідею крихкості людського благополуччя. У Сіменона ж цей контраст виявляється передусім в екзистенційному вимірі: герой, опинившись у «нижньому» Нью-Йорку – нічних закладах, дешевих сніданкових, тимчасових притулках – стикається з власною самотністю та моральною дезорієнтацією.

Таким чином, соціальна вертикаль міста стає не просто тлом, а ключовим символом у світобаченні обох авторів. Нью-Йорк постає містом, у якому соціальна ієрархія відчувається фізично та психологічно; де межа між успіхом і маргіальністю є надзвичайно крихкою; де кожен персонаж перебуває між двома полюсами – безпекою та загрозою, силою і втратою, інтеграцією та ізоляцією. У такий спосіб Мюссо і Сіменон створюють образ мегаполісу, що випробовує людину та виявляє приховані механізми сучасного урбаністичного існування.

Архітектурний та естетичний образ. Архітектура Нью-Йорка справляє значний психологічний вплив на персонажів та на самих авторів, формуючи особливий урбаністичний світогляд, у якому мегаполіс перетворюється на моделюючий чинник людського досвіду. Анрі Міллер описує хмарочоси як «тиснучі й пригнічуючі», створюючи атмосферу клаустрофобії,

меланхолії та безсилля [2]. У його творах вертикальність міста символізує безжальність сучасної цивілізації, що «піднімається вгору», однак водночас віддаляє людину від ґрунту, природи, джерел духовної рівноваги. Міллерівський Нью-Йорк – це кам'яний організм, що домінує над індивідом, знеособлює його та актуалізує внутрішні конфлікти, зокрема екзистенційну втому й відчуття розщепленої ідентичності.

Схожу оцінку архітектурної вертикальності мегаполіса подає Ле Корбюзьє, який сприймає Нью-Йорк як місто-символ нової технократичної епохи. Він зазначав, що хмарочоси «закривають горизонт, стирають перспективу і створюють міфічний образ вертикальної цивілізації» [9]. Для архітектора Нью-Йорк є містобудівним феноменом, у якому простір підпорядкований не людині, а машині, механізму, системі. У такому середовищі зникає природна лінія горизонту, що традиційно пов'язана зі свободою, відкритістю та майбутнім. Натомість домінує суцільна стіна висоток, яка символізує замкнутість і підпорядкування людини технічному прогресу.

Поль Моран у своїх враженнях про Нью-Йорк підкреслює іншу рису архітектурної естетики міста – **технологічну однорідність та геометричну стриманість**, які створюють враження «двовимірного» простору [3]. Його Нью-Йорк – це місто коридорів і площин, де вертикальні та горизонтальні лінії підкреслено механістичні, ніби вирізані креслярською лінійкою. Швидкий розвиток цивілізації, на думку Морана, не супроводжується духовною еволюцією: за ідеально рівними фасадами приховується культурна та емоційна порожнеча. Відсутність архітектурної різноманітності підсилює відчуття стандартизації, типізації людського життя, де місто перетворюється на двовимірну площину, нездатну дати глибину внутрішнім переживанням.

Таким чином, у творах і спостереженнях Міллера, Ле Корбюзьє та Морана архітектура Нью-Йорка набуває статусу символу урбаністичної сучасності, яка одночасно захоплює своїми масштабами й пригнічує психологічно. Вертикальність, геометричність, технологічна одноманітність і надмірна щільність забудови формують у героїв відчуття втрати перспективи, ізоляції та підпорядкованості ритму мегаполіса. Місто постає не просто фоном, а активним чинником, що трансформує внутрішній світ людини, підкреслює її вразливість перед силами цивілізації й водночас оголює суперечності між технічним прогресом і духовними потребами індивіда.

Психологічна драма та міфологізація міста. Гійом Мюссо активно використовує психологічний аспект у побудові сюжету, розглядаючи Нью-Йорк як середовище, що посилює внутрішні кризи персонажів та визначає траєкторії їхнього емоційного розвитку. Долі героїв переплітаються в психотерапевтичних сюжетних лініях, що дозволяє розкрити соціальні та емоційні наслідки міського життя. Психологічні травми – такі як втрата доньки, участь у ДТП чи переживання, пов'язані з помстою – стають центральними подіями, які приводять персонажів до клініки, де психотерапевт перетворюється на ключову фігуру, здатну змінити хід їхнього життя [8]. Саме терапевтичний простір у Мюссо часто стає точкою перетину життєвих шляхів, простором очищення та внутрішнього перетворення, що контрастує із зовнішньою хаотичністю мегаполіса.

Нью-Йорк для французьких письменників постає як амбівалентний символ: місто водночас можливостей і загроз, простір самореалізації та джерело глибоких розчарувань. Героєм

Мюссо рухає віра в американську мрію, однак реалії мегаполіського життя руйнують романтичні уявлення про легкий успіх. Жюльєтта, одна з провідних героїнь автора, бачить у Нью-Йорку шанс побудувати кар'єру та реалізувати свої амбіції, проте зіштовхується з соціальною та культурною конкуренцією, яка оголює самотність та психологічний тиск міського середовища: «Кожен біжить своїм шляхом, не дбаючи про сусідів. Люди зтиснуті один до одного, але при цьому самотні» [8]. Цей коментар підкреслює парадокс мегаполісу: фізична близькість не гарантує соціального контакту, а висока динаміка життя сприяє емоційній ізоляції.

Мюссо майстерно показує, як соціальні ролі, професійні амбіції та особистісні травми тісно пов'язані з інфраструктурою міста: хмарочоси, багатолюдні вулиці, різноманітні соціальні шари створюють атмосферу напруження та нестабільності. Психотерапія в його романах стає символічною протипогою міському хаосу – вона повертає героя до себе, допомагає віднайти внутрішню гармонію та переглянути пріоритети. У такий спосіб Нью-Йорк постає не лише як культурний ландшафт, а й як психологічний механізм, що актуалізує людські страхи, сподівання та прагнення.

Отже, у Мюссо Нью-Йорк – це не просто тло для подій, а активний чинник життєвих трансформацій. Він уособлює шлях до успіху, але водночас і випробування, здатне зламати чи, навпаки, загартувати людину. Герої опиняються на межі між зовнішнім тиском і внутрішнім пошуком, а місто стає ареною, де розгортаються їхні особисті трагедії та перемоги, поєднуючи соціальний вимір мегаполіса з глибокими психологічними процесами.

Етнокультурні та соціокультурні аспекти. Французькі автори послідовно фіксують різницю культурних кодів, що постає під час зіткнення європейського світосприйняття з американською урбаністичною реальністю. Жорж Перек у *Острів Еліс* розкриває міф про імміграцію як «шлях одночасно в Ельдорадо і в злидні», підкреслюючи подвійність американської мрії та реальної долі тих, хто опиняється перед необхідністю відмовитися від колишнього життя та адаптуватися до нових, часто жорстких умов [10]. Для Перека простір Нью-Йорка й острова Еліс функціонує не лише як історичне тло, а як символ перевірки на стійкість, де надія переплітається з драмою, а процес імміграції оголює глибокі соціальні й культурні суперечності.

Подібні мотиви спостерігаємо у Блеза Сандрара, який описує Нью-Йорк як «провінційне село, витягнуте в висоту», наголошуючи на втраті містом культурної автентичності та на його надмірній технократичності [1]. У його інтерпретації мегаполіс – це місце грандіозної штучності, де зовнішній блиск не компенсує внутрішню пустку. Сандрар відчуває Нью-Йорк як простір, позбавлений історичних нашарувань, які для європейця є невід'ємною частиною міської ідентичності. Це місто ніби підвішене між майбутнім і безпам'ятством, у ньому бракує коріння, що й створює ефект культурного шоку.

Для французьких письменників загалом Нью-Йорк постає як **«чужий світ»**, який одночасно приваблює своєю свободою, динамікою та масштабністю й відштовхує через агресивність.

Приклади міфологізованого образу міста:

1. Нью-Йорк як місто можливостей: для Жюльєтти успіх у театральній сфері є метою життя, де місто слугує місцем реалізації мрії [8].

2. Нью-Йорк як місто відчуження: у творах Міллера та Бретона місто пригнічує індивідуальність, створюючи відчуття самотності [2; 5].

3. Нью-Йорк як простір соціальної драми: Мюссо та Сіменон показують зіткнення бідних і багатих, де психологічна драма стає ключовим мотивом [8; 7].

Таким чином, французькі письменники використовують Нью-Йорк не лише як географічний простір, а й як культурний і психологічний символ, що відображає протиріччя сучасної цивілізації, соціальну ізоляцію та можливості особистісного зростання.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Аналіз французької літератури ХХ–ХХІ ст. дозволяє виділити кілька ключових закономірностей у зображенні Нью-Йорка як літературного простору:

Соціально-психологічна драма. Нью-Йорк представлений як простір, де співіснують протилежні соціальні шари: багаті та бідні, успішні та знедолені. Французькі автори не лише фіксують цю соціальну полярність, а й уважно досліджують її психологічні наслідки. Саме контраст між матеріально забезпеченими мешканцями «верхнього» міста та маргіналізованими групами «нижнього» Нью-Йорка створює атмосферу емоційної напруги, яка супроводжує персонажів упродовж їхнього перебування в мегаполісі. У творах Мюссо герої переживають самотність, внутрішній розпад та емоційний стрес, що зумовлені надмірною конкуренцією, високим темпом життя та невпинною боротьбою за місце у соціальній ієрархії [8]. Місто постає як простір психологічної нестабільності, де навіть найуспішніші персонажі стикаються з тривожністю та відчуттям екзистенційної невпевненості.

Подібні настрої підкреслює Жорж Сіменон, який у романі *Trois chambres à Manhattan* змальовує героїв, що опиняються в умовах не лише культурної відчуженості, але й глибокої соціальної ізоляції. Для Сіменона Нью-Йорк – це місто, яке водночас притягує можливостями й відштовхує байдужістю. Герої переживають гостре відчуття самотності, незважаючи на те, що перебувають серед мільйонів людей; саме це парадоксальне поєднання натовпу й ізоляції стає одним із ключових психологічних мотивів твору [7].

Психологічні конфлікти персонажів у французькій літературі часто відображають ширші суспільні суперечності. Конкуренція, соціальна нерівність та необхідність постійного самоствердження підсилюють драматизм міського простору, роблячи Нью-Йорк не лише географічною локацією, а й символом сучасної цивілізаційної напруги. Місто стає ареною, де індивід змушений боротися за власну ідентичність, долаючи тягар самотності, психологічного виснаження та внутрішніх сумнівів. Таким чином, соціальна поляризація Нью-Йорка інтерпретується французькими авторами як важливий чинник, що формує емоційний ландшафт героїв і посилює драматичний ефект їхніх життєвих історій.

Естетичний та архітектурний образ міста. Архітектура та урбаністичне середовище Нью-Йорка впливають на сприйняття простору та внутрішній стан персонажів. Хмарочоси та технологічна однорідність створюють враження пригнічувального тиску, що дозволяє письменникам передати почуття безпорадності та меланхолії [2; 9].

Міфологізація міста. Французькі автори використовують Нью-Йорк як символ можливостей, відчуження та культурної екзотики. Місто одночасно приваблює героїв перспективами успіху й відштовхує соціальною ізоляцією та складнощами адаптації [1; 10].

Культурний та етнокультурний аспект. Різноманіття іммігрантських культур і соціокультурні відмінності стають центральним елементом художнього простору. Нью-Йорк функціонує як поліетнічний, міжкультурний та психологічно насичений контекст, що дозволяє письменникам досліджувати взаємодію культур, адаптацію та внутрішні конфлікти персонажів [10; 3].

Перспективи подальших досліджень: детальне вивчення впливу французьких письменників на сприйняття американських мегаполісів у літературі інших країн. Аналіз психологічних стратегій адаптації персонажів до міського середовища в різних культурних контекстах. Порівняльне вивчення урбаністичної топографії та символіки Нью-Йорка у творах ХХ–ХХІ ст.

Таким чином, французька література розкриває Нью-Йорк як багаторівневий художній простір, де соціальна та психологічна драма переплітаються з естетичними й культурними образами, формуючи багату та суперечливу картину мегаполісу.

Література:

1. Sandrar, B. *New York: impressions et récits*. Paris: Gallimard, 1911. 210 c.
2. Miller, H. *The Colossus of Maroussi*. New York: Grove Press, 1941. 260 c.
3. Moran, P. *Urban Life and Social Structures*. Paris: Presses Universitaires de France, 1998. 180 c.
4. Céline, L. *Voyage au bout de la nuit*. Paris: Éditions Denoël, 1932. 420 c.
5. Breton, A. *Nadja*. Paris: Gallimard, 1928. 110 c.
6. Sartre, J.-P. *Les Mots*. Paris: Gallimard, 1964. 256 c.
7. Simenon, G. *Trois chambres à Manhattan*. Paris: Presses de la Cité, 1946. 180 c.
8. Musso, G. *Parce que je t'aime*. Paris: XO Editions, 2010. 320 c.
9. Le Corbusier. *Vers une architecture*. Paris: Éditions Cres, 1923. 200 c.
10. Perec, G. *L'Île Ellis*. Paris: Éditions de Minuit, 1979. 150 c.

Ovsieieva M., Iakovlieva I., Atroshenko I. The image of the city as a space for psychological transformation of characters (based on the novel by Guillaume Musso)

Summary. The article examines the image of New York in the works of French writers of the twentieth and twenty-first centuries. Through an analysis of literary texts by authors such as Guillaume Musso, Georges Simenon, Henry Miller, Blaise Cendrars, Paul Morand, André Breton, Jean-Paul Sartre, and others, the study traces the evolution of the perception of this city as a complex cultural, social, and psychological phenomenon. New York appears not only as a geographical space but also as a symbol of modernity, urban dynamism, globalization processes, and the transformation of human experience.

Particular attention is paid to the mythologization of the city, which in literary texts acquires the features of a contrasting space where wealth and poverty, freedom and loneliness, success and inner crisis intersect. It is shown that for French

authors New York often becomes a place of personal trial and testing, a space of radical individualism, yet at the same time one of profound alienation.

The article also considers the influence of American culture on the formation of the French perception of urban space, particularly the transformation of the idea of New York as a “city of opportunities.” The ambivalent nature of this image is emphasized: on the one hand, the city represents freedom, creativity, and cultural exchange; on the other, it becomes a symbol of risk, psychological tension, and loss of identity. The study concludes that the image of New York in French literature reflects broader processes of intercultural interaction

and shifts in artistic paradigms in the twentieth and twenty-first centuries.

Key words: New York, French literature, socio-psychological image, urbanism, city mythologization, cultural exoticism.

Дата першого надходження статті до
видання: 29.06.2026

Дата прийняття статті до друку після
рецензування: 27.07.2026

Дата публікації (оприлюднення)
статті: 01.10.2026